

Sygn. akt V CSK 302/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa – Państwowego Gospodarstwa Leśnego
Lasy Państwowe Nadleśnictwo S.

przeciwko I. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 marca 2011 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego [...]

z dnia 21 października 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie apelacyjne
przeprowadzone na rozprawie z dnia 21 października 2009 r.
i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powodowy Skarb Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo S. domagał się od pozwanego I. G. zapłaty kwoty 70 000,50 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu wyjaśniając, że dochodzona kwota odpowiada zadłużeniu oraz kosztom procesu, zasądzonym na rzecz powoda prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 10 maja 2005 r. w sprawie I ACa .../05 od „A.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Egzekucja skierowana do majątku spółki została umorzona postanowieniem z 24 lutego 2006 r. z powodu bezskuteczności. Pozwany jest członkiem jednoosobowego zarządu spółki „A.”, wobec czego powód wystąpił przeciwko niemu z niniejszym powództwem, wskazując jako podstawę odpowiedzialności pozwanego art. 299 § 1 k.s.h.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 22 czerwca 2007 r. uwzględnił powództwo w całości po ustaleniu faktów wskazanych przez powoda i stwierdzeniu, że pomimo poważnego zadłużenia spółki (na kwotę ponad 300 000 zł) pozwany nie zgłosił wniosku o ogłoszenie upadłości. Upadłość spółki została ogłoszona dopiero 28 marca 2007 r., na wniosek wierzyciela PKP SA w Warszawie. W uzasadnieniu postanowienia o ogłoszeniu upadłości sąd ustalił, że spółka trwale zaprzestała spłaty zobowiązań, a jej mienie nie wystarcza na zaspokojenie wierzycieli. W konsekwencji Sąd Rejonowy stwierdził, że zachodzą przewidziane w art. 299 § 1 k.s.h. podstawy uzasadniające odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego za niespłacony dług spółki. Nie podzielił natomiast argumentacji pozwanego, który podniósł, że wystąpiła zwalniająca go przesłanka z art. 299 § 2 k.s.h., ponieważ upadłość spółki „A.” została jednak ostatecznie ogłoszona i powód powinien się zaspokoić w postępowaniu upadłościowym. Zdaniem Sądu Rejonowego nie była to przyczyna uwalniająca pozwanego od odpowiedzialności, gdyż nie należy do katalogu zawartego w art. 299 § 2 k.s.h. Sąd uznał także za nieuzasadniony wniosek o zawieszenie postępowania w sprawie do czasu zakończenia postępowania upadłościowego, ponieważ dochodzone roszczenie nie wchodzi w skład masy upadłości, wobec czego nie było podstaw do zastosowania art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Okręgowy rozpoznał niniejszą sprawę na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego. Nie podzielił zarzutu nieważności postępowania. Zgodził się natomiast ze skarżącym, że uchybienie stanowiła odmowa zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w oczekiwaniu na rezultaty postępowania upadłościowego, a w konsekwencji doszło do naruszenia art. 299 § 2 k.s.h. w zw. z art. 361 k.c. poprzez nieprawidłowe określenie szkody poniesionej przez wierzyciela. Sąd Okręgowy zawiesił postępowanie apelacyjne i podjął je po prawomocnym zakończeniu postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku „A. Spółki z o.o. W wyniku uzupełnienia postępowania dowodowego ustalił, że powód został zaspokojony w postępowaniu upadłościowym kwotą 17 484,35 zł. O kwotę tę powód ograniczył powództwo.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 299 § 2 k.s.h. członek zarządu może uwolnić się od odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h., m. in. jeżeli wykaze, że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcia postępowania układowego we właściwym czasie wierzyciel nie poniósł szkody. Członek zarządu może więc kwestionować istnienie lub wysokość długu spółki, którego spłaty domagają się od niego wierzyciele m.in. wykazując, że w określonym zakresie wierzytelność została zaspokojona. Szkada w rozumieniu art. 299 § 2 k.s.h. występuje wówczas, gdy zgłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego spowodowałoby zaspokojenie wierzyciela w części większej, niż to nastąpiło wskutek zaniechania członka (członków) zarządu. Wielkość szkody wyznacza różnica między tym, co wierzyciel mógł uzyskać w wyniku wszczęcia tych postępowań we właściwym czasie a rzeczywistym stanem zaspokojenia jego roszczeń. W konsekwencji Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 21 października 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok obniżając zasądzoną od pozwanego kwotę do 52 516,15 zł z ustawowymi odsetkami oraz obniżając zasądzoną od niego opłatę sądową. W pozostałym zakresie postępowanie umorzył i oddalił dalej idącą apelację pozwanego.

Jednocześnie Sąd wyjaśnił przyczyny, dla których oddalił wniosek pozwanego o odroczenie rozprawy apelacyjnej wyznaczonej na dzień 21 października 2009 r. (po zamknięciu tej rozprawy wydany został wyrok). Zwrócił uwagę, że wniosek został dostarczony w dniu rozprawy i jako przyczynę odroczenia wskazywał chorobę

pozwanego. Została jednak do niego dołączona tylko kserokopia zwolnienia lekarskiego za okres od 19 do 23 października 2009 r., z którego wynikało, że zgodnie ze wskazaniami lekarskimi chory może chodzić. Tymczasem art. 214¹ § 1 k.p.c. dla usprawiedliwienia nieobecności na rozprawie wymaga przedstawienia przez stronę zaświadczenia od lekarza sądowego. W ocenie Sądu brak takiego zaświadczenia w dniu rozprawy nie mógł być konwalidowany oświadczeniem pozwanego, iż dopiero na ten dzień został zarejestrowany do lekarza sądowego.

Pozwany złożył skargę kasacyjną od powyższego wyroku, opierając ją na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Zarzucił naruszenie art. 214 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez rozpoznanie sprawy na rozprawie odwoławczej w dniu 21 października 2009 r. pomimo przedłożenia przez pozwanego zwolnienia lekarskiego i jego wniosku o odroczenie rozprawy z uwagi na chorobę, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy albowiem powód został pozbawiony możliwości obrony swoich spraw.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości, zniesienia postępowania i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Powód wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie na rzecz zastępującej Skarb Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 214¹ k.p.c., który dodany został przez art. 21 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym (Dz.U. Nr 123, poz. 849 ze zm.) wprowadził szczególne wymagania, jakie muszą być spełnione przez strony, ich przedstawicieli ustawowych, pełnomocników, świadków i innych uczestników postępowania, aby ich - spowodowane chorobą - niestawiennictwo na wezwanie lub zawiadomienie sądu zostało usprawiedliwione. Konieczne jest przedstawienie zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się, wystawionego przez lekarza sądowego (§ 1).

Z uwagi na to, że przyczyny uzasadniające odroczenie rozprawy przewidziane w art. 214 § 1 k.p.c. określone zostały restrykcyjnie, ponieważ

zaliczono do nich jedynie nieprawidłowość w doręczeniu wezwania oraz nieobecność strony wywołaną nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyżyczyć, wniosek strony o odroczenie rozprawy, uzasadniony chorobą tej strony, może być uznany za uzasadniony jedynie wtedy, kiedy występuje ona w sprawie bez pełnomocnika, ewentualnie kiedy mają być podjęte czynności z jej udziałem a jednocześnie wykaże w sposób określony w art. 214¹ § 1 k.p.c., że stan zdrowia uniemożliwiał jej stawiennictwo. Nie oznacza to jednak, że stosowne zaświadczenie musi być załączone do wniosku, chociaż jego przedłożenie na tym etapie byłoby pożądane. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w których uzyskanie zaświadczenia z wyprzedzeniem nie będzie możliwe (czy to z uwagi na nagłość choroby, czy z powodu organizacji przyjęć lekarza sądowego, który wystawia zaświadczenia w miejscach, dniach i godzinach ustalonych na podstawie umowy o wykonywanie czynności lekarza sądowego – art. 12 ust. 1 ustawy o lekarzu sądowym), niemniej zostanie wystawione i przedłożone sądowi w terminie późniejszym. Tak właśnie stało się w niniejszej sprawie. We wniosku o odroczenie rozprawy skarżący powiadomił Sąd o chorobie, przedłożył kserokopię posiadanego zaświadczenia lekarskiego od lekarza, u którego się leczył oraz powiadomił, że w dniu rozprawy ma umówioną wizytę u lekarza sądowego. Tego rodzaju informacje, które możliwe były do sprawdzenia, a jednocześnie uwiarygodniały podaną przyczynę wniosku, uznać można za znaną sądowi przeszkodę przybycia. Otwarta pozostawała kwestia, czy jest to przeszkoda, której nie można przewyżyczyć. Ta okoliczność leżała poza możliwością stanowczej oceny Sądu w chwili wydawania postanowienia o odmowie uwzględnienia wniosku. Zgodzić się można wprawdzie, że usunięcie tych wątpliwości obciążało pozwanego, jednak – jak wynika z dalszego przebiegu wydarzeń – podał on sądowi prawdziwe informacje i podjął stosowne działania, aby należycie wykazać niemożność stawiennictwa. Lekarz sądowy w zaświadczeniu wystawionym w dniu 21 października 2009 r. potwierdził, że w tym dniu pozwany nie mógł stawić się na wezwanie sądu. Oceniana ex post odmowa odroczenia rozprawy okazała się więc nieuzasadniona, stanowiła naruszenie art. 214 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i doprowadziła do skutku w postaci pozbawienia pozwanego możliwości obrony jego praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Sąd

Okręgowy, nie mając pewności co do prawdziwości informacji zawartych przez pozwanego we wniosku miał dwa rozwiązania. Mógł odroczyć rozprawę, a w razie stwierdzenia, że pozwany wniosek złożył w złej wierze (ponieważ np. nie udał się do lekarza sądowego) skazać go na grzywnę przewidzianą w art. 214 § 2 k.p.c. (w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Nie chcąc odraczać rozprawy pochopnie, Sąd odwoławczy mógł odpowiednio zastosować art. 224 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Powołany przepis dotyczy możliwości przeprowadzenia określonych dowodów po zamknięciu rozprawy. Wśród dowodów, których dotyczy wymienione są m. in. dowód z akt lub wyjaśnień organów administracji publicznej. Lekarz sądowy wykonuje ustawowo uregulowane czynności zlecone przez prezesa sądu okręgowego (art. 2 ust. 1 ustawy o lekarzu sądowym), wystawione przez niego zaświadczenie jest dokumentem stwierdzającym w sposób wiążący dla sądu istotną dla biegu postępowań karnych i cywilnych okoliczność jaką jest niezdolność podmiotów biorących udział w tym postępowaniu do stawienia się w sądzie bądź przed innym uprawnionym organem (art. 214¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 ust. 2 ustawy o lekarzu sądowym). Przy tym lekarzowi sądowemu przy wykonywaniu czynności związanych z wystawianiem zaświadczeń przysługuje ochrona prawna analogiczna, jak funkcjonariuszowi publicznemu (art. 2 ust. 3 ustawy o lekarzu sądowym). Zaświadczenie stanowi zatem dokument, który może być poddany ocenie po zamknięciu rozprawy w trybie przewidzianym w art. 224 § 2 k.p.c., a w razie stwierdzenia na jego podstawie, że odmowa odroczenia rozprawy była nieuzasadniona – sąd otworzyłby zamkniętą rozprawę i kontynuował postępowanie, co pozwoliłoby zapobiec wydaniu orzeczenia w warunkach nieważności postępowania.

Żadna z tych możliwości nie została jednak zastosowana, zaskarżony wyrok zapadł więc w postępowaniu dotkniętym nieważnością z przyczyn określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c., co pociąga za sobą konieczność jego uchylenia, zniesienia postępowania w nieważnej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji (art. 398¹³ § 1 k.p.c., art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego uzasadnia art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.

md